

Голові разової спеціалізованої вченої ради із захисту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії
ДФ 20.051.113 Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
доктору наук з державного управління, професору **Сурай Інні Геннадіївни**

ВІДГУК

офіційного опонента **Бондарчук Наталії Володимирівни**
на дисертаційне дослідження

Малишівського Тараса Володимировича на тему: «Управління розвитком інституційної спроможності органів місцевого самоврядування територіальних громад Прикарпаття щодо залучення інвестицій», представлену до публічного захисту у спеціалізовану вчену раду ДФ 20.051.113 Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника з правом прийняття до розгляду та проведення разового захисту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»

Актуальність теми дисертаційної роботи та її зв'язок із галузевими науковими програмами. Враховуючи те, що саме інвестиції (і національні, і іноземні) є джерелом економічного зростання, важлива роль повинна бути відведена інтенсифікації розвитку інвестиційних процесів та активізації інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання. Залучення інвестицій створить належні умови для забезпечення сталого розвитку країни, відновлення зруйнованої інфраструктури та розбудови сильної й незалежної держави.

Проте, в умовах запровадження воєнного стану в Україні існує низка проблем забезпечення сталого інвестиційного розвитку. Зокрема, беручи до уваги поточну безпекову ситуацію в частині постійних ракетних обстрілів усієї території України, а також ведення постійних масштабних та активних бойових дій, знижуються обсяги інвестиційних ресурсів, як внутрішні, так і зовнішні.

Як наслідок, навіть в умовах активного ведення бойових дій, Україна повинна створювати умови для залучення інвестицій, оскільки це є ключовим чинником для забезпечення економічної стабільності, відновлення

інфраструктури та підтримки соціальної сфери. На усіх рівнях публічного управління: національному, регіональному та особливо місцевому, необхідно шукати ефективні шляхи щодо стимулювання залучення капіталу в економіку, а також використовувати нові та більш ефективні підходи для забезпечення якісного управління інвестиційним розвитком. Як наслідок, проблематика дослідження рівня інституційної спроможності органів місцевого самоврядування територіальних громад щодо залучення інвестицій, а також – формування управлінської моделі розвитку інституційної спроможності щодо залучення інвестицій задля практичного застосування в умовах сучасних динамічних змін є актуальною.

Важливо відзначити, що дисертацію виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри публічного управління та адміністрування Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника за напрямом «Теоретико-методологічні та прикладні засади розроблення і функціонування інноваційних механізмів публічного управління та адміністрування» (номер державної реєстрації: 0120U100494) та кафедри підприємництва, торгівлі та прикладної економіки Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника за напрямом «Розробка теоретичних та прикладних аспектів управління соціально-економічним розвитком регіону» (номер державної реєстрації: 0111U007667).

Ступінь обґрунтованості й достовірність основних наукових положень, висновків і рекомендацій сформульованих в дисертації. Представлений у дисертаційній роботі текстовий матеріал викладено в логічній послідовності. Завдання, які поставлено і вирішено автором, є достатньо обґрунтованими. Висновки є логічним завершенням проведених досліджень за темою роботи та характеризують їх результати. Приведені в роботі теоретико-практичні рекомендації, які засновані на здобутках дисертанта, мають значний теоретичний та практичний інтерес для використання у сфері публічного управління розвитком інституційної спроможності органів місцевого самоврядування територіальних громад щодо залучення інвестицій.

Підтвердженням важливості та значущості результатів дисертаційної роботи є апробації на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, впровадження в роботу підрозділів місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, закладів вищої освіти, громадських організацій.

У першому розділі роботи автором розкрито теоретико-методологічні основи управління розвитком інституційної спроможності органів місцевого самоврядування щодо залучення інвестицій. Автор зосередив увагу на аналізі концепцій та теорій, які лежать в основі управління розвитком інституційної спроможності органів місцевого самоврядування щодо залучення інвестицій, розглянув особливості розвитку та сучасні підходи до управління інвестиціями на місцевому рівні, а також визначив ключові наукові проблеми та виклики в цій сфері. Особливу увагу було приділено

дослідженню моделі інституційної спроможності органів місцевого самоврядування щодо залучення інвестицій та детально описано її складові (організаційно-стратегічну, інструментальну та промоційну). З метою відстежування зміни рівня інституційної спроможності в часі для оцінки діяльності органів місцевого самоврядування щодо формування сприятливого інвестиційного клімату, автором визначено 26 ключових індикаторів інституційної спроможності органів місцевого самоврядування територіальних громад щодо залучення інвестицій та запропоновано систему для проведення їх оцінки.

У *другому розділі* автором проведено системний аналіз управління розвитком інституційної спроможності органів місцевого самоврядування щодо залучення інвестицій. Зокрема, визначено ключові тенденції економічного розвитку на загальнодержавному та регіональному рівнях задля формування контексту функціонування органів публічної влади на рівні територіальних громад, а також виокремлено поточні тенденції залучення капітальних інвестицій в економіку України для оцінки ефективності наявних підходів до управління інвестиційним розвитком. Зокрема, автором здійснено глибинний як динамічний, так і структурний аналіз залучених капітальних інвестицій на рівні країни та Івано-Франківської області за 2014 - 2022 роки, який став основою формування рекомендацій задля підвищення рівня інвестиційної привабливості країни на етапі післявоєнного відновлення та відбудови. Особливу увагу автором було зосереджено на оцінці рівня інституційної спроможності органів місцевого самоврядування територіальних громад Прикарпаття щодо залучення інвестицій. Шляхом аналізу офіційних веб-сайтів територіальних громад Прикарпаття та проведення анкетування представників органів місцевого самоврядування, відповідальних за формування та імплементацію інвестиційної політики, автором було зібрано унікальний масив даних, який став основою для проведення оцінки рівня інституційної спроможності органів місцевого самоврядування Івано-Франківської області щодо залучення інвестицій. Також, автором сформовано рейтинг 55 територіальних громад Прикарпаття (89% від загальної кількості) за рівнем інституційної спроможності щодо залучення інвестицій за підсумками 2021 року на основі 26 індикаторів за трьома складовими. Автором проведено кореляційний аналіз (взаємозв'язок кількості балів за складовими рейтингу інституційної спроможності до обсягу залучених капітальних інвестицій в розрахунку на одну особу за 2021-2023 роки) з метою визначення тих складових інституційної спроможності, які чинять найбільший вплив на здатність територіальних громад залучати інвестиції.

У *третьому розділі* автором вдало запропоновано можливі шляхи удосконалення управління інституційною спроможністю органів місцевого самоврядування щодо залучення інвестицій. Зокрема, в роботі розглянуто можливості використання зарубіжного досвіду окремих країн (Ізраїль, Японія, країни ЄС) для удосконалення публічного управління інвестиційним розвитком в Україні на місцевому рівні. Сформовано

рекомендації щодо забезпечення функціонування інституції місцевого економічного розвитку «Проектний бізнес-офіс», метою діяльності якої визначено залучення грантових коштів у розвиток економіки на місцевому рівні та надання грантової підтримки суб'єктам господарювання. З метою підвищення ефективності інвестиційної діяльності органів місцевого самоврядування щодо залучення інвестицій, автором запропоновано алгоритм діяльності для органів місцевого самоврядування щодо залучення інвестицій, функція якого – виконувати роль дорожньої карти для керівництва та працівників ОМС в процесі розробки та імплементації інвестиційної політики. Також, в роботі удосконалено управлінську модель розвитку інституційної спроможності органів місцевого самоврядування щодо залучення інвестицій. Надано пропозиції та обґрунтовано доцільність формування організаційної структури органів місцевого самоврядування щодо управління інвестиційною діяльністю, яка складатиметься з 4-ьох ланок. Сформовано 4-рівневу систему стратегічного та операційного планування на місцевому рівні. Розроблено 3-рівневий комплекс ключових показників ефективності (KPI's) органів місцевого самоврядування для забезпечення процесу моніторингу та оцінки діяльності профільних підрозділів, функціями яких є розробка та впровадження інвестиційної політики. Удосконалено систему навчання та підвищення кваліфікацій працівників органів місцевого самоврядування, відповідальних за розробку та впровадження інвестиційної політики.

Загалом, аналіз дисертаційної роботи та опублікованих наукових праць Малишівського Т. В. дозволяє зробити висновок про достатній ступінь обґрунтованості та наукову достовірність отриманих результатів.

Достовірність та наукова новизна отриманих результатів дисертаційного дослідження. Науковий внесок дослідження Малишівського Т. В. полягає у ретельному обґрунтуванні шляхів удосконалення управління інституційною спроможністю органів місцевого самоврядування територіальних громад щодо залучення інвестицій. Основні наукові здобутки дисертації включають:

– розробку методологічного підходу до формування та оцінювання інституційної спроможності органів місцевого самоврядування щодо залучення інвестицій, який враховує виявлену сильну залежність (взаємозв'язок) між рівнем інституційної спроможності органів місцевого самоврядування та рівнем залучення інвестицій у територіальні громади (на основі розрахунку коефіцієнта кореляції Пірсона). На відміну від наявних методологічних підходів, запропонований автором підхід є більш комплексним та містить у собі наступні ключові елементи: модель оцінювання інституційної спроможності органів місцевого самоврядування щодо залучення інвестицій, основними структурними компонентами якої визначено три складові: організаційно-стратегічна, інструментальна та промоційна; рейтингування як інструмент з'ясування інституційної спроможності громад щодо залучення інвестицій, який складається з 26

індикаторів за трьома складовими (рейтинг розраховано за підсумками 2021 року для 55 територіальних громад Прикарпаття); модель функціонування інституції місцевого економічного розвитку «Проектний бізнес-офіс», в рамках якої визначено механізм фінансування інституції, а також її функції, повноваження та шляхи взаємодії з ключовими стейкхолдерами на місцевому рівні; алгоритм інвестиційної діяльності органів місцевого самоврядування, який виконує функцію «дорожньої карти» під час розробки та імплементації інвестиційної політики на місцевому рівні;

– удосконалення підходу щодо формування організаційної структури управління інвестиційною діяльністю органів місцевого самоврядування, який полягає у виокремленні чотирьох ланок управління: 1) голова громади, 2) профільний заступник, 3) профільний структурний підрозділ першого рівня (управління, департамент), 3) профільний структурний підрозділ другого рівня (відділ) задля підвищення ефективності управління на місцевому рівні;

– удосконалення системи стратегічного та операційного планування на місцевому рівні задля забезпечення ефективної діяльності відповідних структурних підрозділів, функціями яких є розробка та впровадження інвестиційної політики. Запропонована система має чотири рівня та містить у собі наступні планувальні документи: стратегія розвитку громади (довгострокове планування); програма (план) соціально-економічного розвитку (середньострокове планування); програма залучення інвестицій (середньострокове або короткострокове планування); операційний план діяльності профільного підрозділу, а також визначено перелік додаткових документів (містобудівна документація, комунікаційна та маркетингова стратегії тощо), наявність яких є важливою передумовою забезпечення ефективної інвестиційної діяльності;

– удосконалення підходу до оцінювання ефективності роботи органів місцевого самоврядування щодо залучення інвестицій, який полягає у формуванні 3-рівневої системи ключових показників оцінки: сукупність KPIs стратегічного рівня (7 індикаторів); сукупність KPIs операційного рівня (22 індикатори); сукупність KPIs індивідуального рівня (11 індикаторів). Запропонований підхід забезпечить належне проведення моніторингу та оцінки діяльності профільних структурних підрозділів та / або окремих працівників на основі ключових показників ефективності, з метою усунення декларативності їх застосування під час виконання заходів та завдань стратегічного та операційного рівня;

– розвиток наукового понятійно-категорійного апарату, включаючи нові визначення та інтерпретації ключових концепцій, які стосуються інституційної спроможності органів місцевого самоврядування територіальних громад щодо залучення інвестицій;

– розвиток підходів до визначення ключових ознак поняття «територіальна громада» шляхом виділення таких основних ознак, як: територіальна, інтегративна, інтелектуальна, соціальна, культурно-ціннісна, майнова, фіскальна;

– розширення каналів «входу» для інвестора шляхом формування переліку каналів «входу», який складається з таких елементів: звернення або запит через ОДА (ОВА); звернення або запит через посольства чи консульства; вхід через наявне бізнес-середовище громади (бізнес-асоціації, бізнес-партнерства тощо); запит або звернення через торгово-промислову палату; звернення або запит через урядовий офіс із залучення інвестицій Ukraineinvest; запит або звернення через профільні агенції та асоціації у сфері місцевого самоврядування; запит через громад-партнерів з-за кордону;

– рекомендації щодо формування комплексу інструментів інвестиційної привабливості на місцевому рівні шляхом узагальнення міжнародного досвіду та аналізу кращих практик в Україні, зокрема запропоновано створення інвестиційних фондів, які спів фінансуватимуться за рахунок коштів місцевих бюджетів; а також використання державно-приватного партнерства в частині розвитку спільних підприємств та виконання функції «роботодавець останньої інстанції».

Повнота викладу в наукових публікаціях, що відповідають темі дисертації. За результатами досліджень за темою дисертації опубліковано 19 друкованих робіт (зокрема 11 одноосібних), 6 з яких опубліковано у фахових виданнях з публічного управління, включених до періодичних фахових видань України, 1 – відноситься до публікацій у інших наукових виданнях, 12 праць у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій. Результати досліджень пройшли достатню апробацію на науково-практичних конференціях різного рівня. Зміст анотації та основних положень дисертації ідентичний.

Оцінка оформлення та змісту дисертації. Дисертацію оформлено згідно вимог МОН України. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації – 322 сторінки. Дисертація містить 61 рисунок, 10 таблиць та 19 додатків на 74 сторінках. Список використаних джерел містить 234 найменування. Дисертація виконана державною мовою. Стил ь дисертації відповідає вимогам, що висуваються до наукових праць такого рівня, а також відзначається логічністю, послідовністю, системністю, обґрунтованістю. Структура дисертації цілком узгоджується з її назвою, метою і завданнями дослідження.

Практичне значення одержаних результатів. Практична цінність отриманих у ході дослідження результатів полягає у можливості використання теоретичних та практичних засад, а також висновків і рекомендацій, розроблених автором у рамках дисертації, для удосконалення моделі управління розвитком інституційної спроможності органів місцевого самоврядування щодо залучення інвестицій. Практичне впровадження розроблених автором рекомендацій дозволить забезпечити підвищення

показників ефективності публічного управління у сфері інвестування на рівні як окремих територіальних громад, так і регіону загалом та досягнути бажаного соціально-економічного ефекту. Практична значущість даної роботи підтверджена відповідними довідками, а саме: Івано-Франківське регіональне відділення ВАОМС «Асоціація міст України» (довідка № 30/2024 від 22.05.2024 р.), Загвіздянська сільська рада Івано-Франківської області (довідка № 852/02-34 від 10.06.2024 р.), Тисменицька міська рада Івано-Франківської області (довідка № 454 від 18.06.2024 р.), Департамент міжнародного співробітництва та євроінтеграції громад Івано-Франківської обласної державної адміністрації (довідка № 352/01.2/4212-24 від 21.06.2024 р.), Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, кафедра управління та бізнес-адміністрування (довідка № 01-23/159 від 12.06.2024 р.).

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертаційної роботи. Позитивно оцінюючи результати дослідження, звернемо увагу на дискусійні положення дисертаційної роботи та висловимо деякі рекомендації.

1. У пп. 1.2. автор аналізує два ключових підходи щодо забезпечення економічного зростання: централізований та децентралізований. Базуючись на дослідженнях інших науковців та з врахуванням сучасних реалій правового режиму воєнного стану, зокрема спрямування фінансових ресурсів державного бюджету у сферу забезпечення безпеки та оборони автор стверджує, що саме децентралізаційний підхід є більш оптимальним та пропонує використовувати за основу концепцію «Місцевого економічного розвитку». Вважаємо, що з метою підсилення обґрунтування даної позиції, автору було б доцільно проаналізувати розвиток територіальних громад в Україні з початку впровадження реформи децентралізації та навести приклади «історій успіху», які справді підтверджують, що використання концепції місцевого економічного розвитку є дієвою.

2. У пп. 1.3. автором запропоновано модель оцінювання інституційної спроможності органів місцевого самоврядування. Автор виділяє три ключові складові: організаційно-стратегічну, інструментальну та промоційну. При визначенні промоційної складової, автор виокремлює такі елементи: маркетинг та брендування; комунікація з інвесторами; подієва активність. У складовій «Комунікація з інвесторами» автор фокусує увагу на традиційних методах комунікації, які включають он-лайн/оф-лайн зустрічі, комунікацію з використанням офіційного веб-сайту, соціальних мереж тощо. На нашу думку, варто було б розширити наведений перелік інструментів промоції через новітні цифрові технології (штучний інтелект, автоматизовані платформи, в т.ч. чат-боти, інструменти доповненої реальності) та оцінити їх ефективність у порівнянні з традиційними методами.

3. В пп. 2.3. автор проводить глибинний аналіз територіальних громад Прикарпаття щодо оцінки їх рівня інституційної спроможності щодо залучення інвестицій. На основі отриманих даних автором сформовано

відповідний рейтинг громад. З метою підтвердження можливості використання даного рейтингу та оцінювання ефективності діяльності органів місцевого самоврядування щодо залучення інвестицій, автором розраховано коефіцієнт кореляції Пірсона між параметрами: рівень інституційної спроможності ОМС щодо залучення інвестицій та показник обсягу залучення капітальних інвестицій в розрахунку на 1 особу. Вважаємо за доцільне також провести розрахунок коефіцієнта кореляції Пірсона між рівнем інституційної спроможності ОМС щодо залучення інвестицій та кількістю зареєстрованих юридичних (за типом підприємств: велике, середнє, мале та мікро), а також – кількістю фізичних осіб-підприємців. Отримані дані дозволять якісніше оцінити актуальність сформованого рейтингу та виявити додаткові чинники, які впливають на спроможність територіальних громад щодо залучення інвестицій.

4. У пп. 3.1. автор аналізує зарубіжний досвід, зокрема програму «Йозма» (Ізраїль), яка включає створення інвестиційних фондів на місцевому рівні з використанням кластерного співфінансування. Проте, автором не враховано усі ризики, які можуть негативно впливати на забезпечення функціонування цього інструменту. Зокрема, автором не враховано ризики, пов'язані з відсутністю довіри до місцевих органів влади, що може ускладнити залучення приватних інвесторів. Вважаємо, що автору необхідно звернути більшу увагу на ідентифікацію ризиків в частині функціонування запропонованих інструментів та запропонувати шляхи їх мінімізації.

5. У пп. 3.2. автором сформовано алгоритм інвестиційної діяльності органів місцевого самоврядування, який складається із 15 ключових кроків та відображає усі основні етапи залучення інвестора: від формування ефективної команди в структурі органу місцевого самоврядування до проведення процесу моніторингу та оцінки інвестиційної діяльності. Проте, запропонований автором алгоритм не враховує існуючі особливості різних громад, які включають в себе тип громади (сільська, міська, селищна); територію розміщення (прифронтова, тилова тощо); фінансову спроможність тощо. На нашу думку, варто було б розробити декілька модифікацій запропонованого алгоритму з врахуванням визначених особливостей, що дозволить адаптувати алгоритм до використання більшою кількістю органів місцевого самоврядування.

Проте висловлені дискусійні моменти не зменшують наукової та практичної цінності основних положень дисертації. Дисертаційне дослідження є вагомим вкладом в науку у галузі знань «Публічне управління та адміністрування» і заслуговує позитивної оцінки.

Заключна оцінка дисертаційної роботи. Дисертаційна робота Малишівського Тараса Володимировича на тему: «Управління розвитком інституційної спроможності органів місцевого самоврядування територіальних громад Прикарпаття щодо залучення інвестицій», з урахуванням актуальності розв'язаних завдань дослідження, наукової новизни, отриманих результатів і можливостей їх широкого практичного

використання є завершеним науковим дослідженням, що характеризується внутрішньою цілісністю та містить наукові положення і практичні результати, реалізація яких дозволяє забезпечити удосконалення управління інституційною спроможністю органів місцевого самоврядування щодо залучення інвестицій. В дисертаційній роботі автором не порушуються принципи академічної доброчесності. Робота виконана на високому науковому рівні та заслуговує на позитивну оцінку.

Враховуючи актуальність, новизну, важливість одержаних дисертантом наукових результатів, їх обґрунтованість і достовірність, а також практичну цінність сформульованих положень і висновків, можна стверджувати, що дисертаційна робота Малишівського Т. В. на тему: «Управління розвитком інституційної спроможності органів місцевого самоврядування територіальних громад Прикарпаття щодо залучення інвестицій» характеризується новизною одержаних результатів і висновків, має теоретичну і практичну цінність і відповідає спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування», вимогам до оформлення дисертацій згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. №40 (зі змінами) і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44 (зі змінами).

Отже автор дисертаційної роботи Малишівський Тарас Володимирович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії із галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Офіційний опонент

*Доктор наук з державного управління, професор,
завідувач кафедри менеджменту,
публічного управління та адміністрування
Дніпровського державного
аграрно-економічного університету*

Наталія БОНДАРЧУК